

Ve dnech 22.-23. 11. 2004 proběhla v zasedací síni magistrátu hl. m. Prahy konference „15 let vývoje armády a bezpečnostní politiky v Československu a České republice“, kterou společně připravily Asociace pro bezpečnost, obranu a ochranu společnosti a státu (BOOSS) a Středisko bezpečnostní politiky Centra pro sociální a ekonomické strategie (CESES) FSV UK Praha. Většina účastníků této konference zastávala či zastává odpovědné funkce v armádě. Jsou to lidé, kterým není bezpečnost České republiky a vše co s tím souvisí lhostejné. Svou angažovaností na daném poli viditelně prezentují veřejnosti smysl existence a působení bezpečnostní komunity. Jedním z nejpodnětnějších příspěvků byl i referát bývalého ministra obrany pana Luboše Dobrovského.

Dámy a pánové,

především cítím povinnost poděkovat všem, kdo se zasloužili o to, že konečně, po mnoha letech malého či dokonce zcela absentujícího zájmu o otázky bezpečnostní a obranné politiky v této zemi, se scházíme, abychom nabídli odborné i široké veřejnosti výsledky soustředěné práce lidí, kteří reprezentují to, čemu jsme si zvykli říkat bezpečnostní komunita.

Sborník prací nejružnějšího tematického zaměření, který byl u příležitosti této konference připraven, jakož i referáty, které jste slyšeli, a které ještě uslyšíte, vyvolávají ve mně naději, že problematika obranné a v širším smyslu bezpečnostní politiky se stane předmětem kvalifikované odborné a široké veřejné diskuse. A že také povede k širšímu chápání toho, co mají autoři textů uvedených ve sborníku a autoři dnešních referátů na mysli, když hovoří o obranné a bezpečnostní politice.

Budiž mi prominuto kritické slovo. Myslím, a z textů, které v souvislosti s touto konferencí vznikly to vyplývá také, že naše politické reprezentace, vlády především, zúžily si obsah obranné a bezpečnostní problematiky v zásadě na uvažování o procesech, které souvisejí pouze a úzce jen s transformací armády. A to ještě ne dost souvisle a koncepčně. O tom svědčí nekonečný počet revizí transformačních rozhodnutí a svědčí o tom i skutečnost, že v průběhu let stalo se ministerstvo obrany ve skutečnosti pouhým ministerstvem armády a do jeho čela podvkrát byli jmenováni nepolitici, vojáci. O jejich vojenských odborných kvalitách, zejména druhého z nich, nemůže být pochyb. O politickém smyslu jejich jmenování však nelze nepochybovat.

Jedním ze základních principů demokratického pojetí obranné politiky je civilní kontrola všeho, co se dotýká ozbrojených složek. Tento princip byl v minulých letech výrazně oslaben. Obranná politika jako významná, ne-li rozhodující součást politiky bezpečnostní, byla svěřena vojenským manažérům, kteří zjednodušující a ne vždy dosti jasná politická zadání, reformu armády a její profesionalizaci, začali provádět jako úkol povahy výrazně technologické, – a sotva mohli při nezájmu politiků o věc jednat jinak – tedy zadání, v němž rozhodujícím kritériem, vedle jistě nutně respektované základní orientace naší zahraniční politiky, byly již jen finanční prostředky, které na tento úkol vláda uvolnila nebo uškrtila. Jak kdy. Zcela nebo

téměř zcela vymizely další aspekty obrané politiky, jakými jsou především přesné stanovení účelu ozbrojených sil, stav míry informovanosti občanů o roli armády či možnosti českého obranného průmyslu. Ten je bohužel v troskách. Nezbytná komponenta obranné politiky, pocit občanské odpovědnosti za obranu země, za její bezpečnostní jistoty, vymizel, a jeden Václav Marhoul to tak říkajíc nevytrhne, i když je třeba vyslovit mu díky za vše, co pro obnovování občanské odpovědnosti za obranu země až dosud udělal.

Oslabení občanské kontroly ozbrojených sil a pocitu občanské odpovědnosti za obranu země jsou podle mého soudu výsledkem několika faktorů. Prvním a zásadním je falešný dojem, který ovládl naše mysli po konci studené války. Nic se nám nemůže stát, není žádného nepřítele. Nové spojenectví s demokratickými zeměmi euroatlantického společenství vyvolalo u mnohých z nás dojem, že naše bezpečnost je zajištěna jaksi bez nezbytné naší účasti. Další, neméně silný faktor vzešel ze zkušenosti, kterou mužská populace získávala po dlouhá léta totality ze své služby v armádě. Armáda nebudila respekt. Hrdinství těch, kdo se zasloužili o vítězství ve druhé světové válce, bylo zkresleno ideologickými nepravdami, jména hrdinů vymazána z dějin. Není se co divit, že mužská populace, zejména mladí muži, přivítali s jásotem volební heslo premiéra Zemana, bez kvalitní přípravy, co možná hned, bez ujasnění účelu ozbrojených sil v nových podmínkách ohrožení a v nových podmínkách spojeneckých, zrušit branou povinnost a v čase nesmyslně krátkém dokončit profesionalizaci armády. Nejasná a znovu a znovu revidovaná zadání vedla u mnohých armádních velitelů k únavě a k předčasnému odchodu z ozbrojených sil. Postrádali široce pojatou, ucelenou a dlouhodobě koncepčně pojatou obrannou a bezpečnostní politiku. Ta zde, podle mého soudu, schází dodnes.

Vojáci dělali co mohli, politici nedělali nic nebo jen málo, abych se nedotkl těch, kteří na absenci obranné a bezpečnostní politiky marně upozorňovali. Vojáci loajálně plnili zadání někdejšího premiéra jako rozkaz, o němž se nediskutuje, a politikům bylo jedno, že dojde k tomu, co před pár dní velmi přesně popsal vrchní velitel ozbrojených sil, prezident republiky:

Armáda české republiky nemůže dobře fungovat bez autentické podpory české veřejnosti a českých politiků. A ještě: Neobávejme se jasně říci, že naše armáda musí mít dostatečně širokou celostátní bázi ...

Co k tomu dodat? Snad jen tolik, že se blýská na lepší časy. Konečně máme opět **civilního** ministra obrany, zkušeného politika; prezident republiky se cítí být vskutku vrchním velitelem ozbrojených sil, a oba, ministr i prezident, dávají najevo, že jsou si vědomi své odpovědnosti za obranu země v tom nejširším slova smyslu. A konečně i my, kdo jsme tu dnes shromážděni, přicházíme na pomoc Václavu Marhoulvi a všem, kdo jsou si vědomi nezbytné potřeby vytváření nové moderní koncepce obranné politiky, která neosloví pouze vojáky, ale celou společnost. Práce, které jsou shromážděny ve sborníku připraveném k této konferenci a referáty, které zde zaznívají, nechť jsou podnětem k brzké široké politické debatě o problémech a zadáních, o nichž tu je a bude dnes řeč.